

ЛЕКТОРЛАРНЫҢ КИРЖИЛГЕЗИ

«Билиг» нитилелинин Тыва республика организациязы совет чыдарда организас талалы-биле быжыткан, сан талалы-биле эскен. 291 ае орга- низациаларда 5202 хой-ниги- чи лекторлар санааттынып ту- рар. «Билиг» нитилелинин хой- санныг лекторларын СЭКП ТК-ның «Лекция про- пагандазы улам ийи сайы- раңгайжылар дугайында» база «Идеология, политика- кижизилдиги ажалы улам ийи экижер дугайында» лек- цияларын, СЭКП ТК-ның ноябрь (1982 ч.) плензүтүп шиттирлерин узуртууга бол- дурган, чон ортузунга лекция пропагандалан экижер талалы-биле чамдык ажалдарын кылмы чоруткан. Марксист- ленинни теорияны, сайыраң- гай социализмни чайынал- чак чепшиктинерин, партия- нын, чазактын шитки бол- гаш заштык политиказын, Совет 3 й и л и н и н Коммунист партиязын тургустуучу болган узуртук- тук ролун, эртемниг коммуни- змни тутула айтырыларын, СССР-ниг Аш-чем программа- зын чонга тайыбырларын лекторларын ажалында кол черип эзеп турар. Чылда нитили-биле 25 мун ажал лекция номчуттунуп, анал мун-мун дымнакчылар хаара туттунуп турар. «Билиг» нити-

лиеленин Кызыл хоорай, Каз-Хем, Бай-Тайга, Улуг-Хем район организациалары база «Тиндиге», «Мурнакчы», «Данов аттыг», «Чыраа-Бажы», «Совет Тыва» союзтарда эге организациалар лекция пропагандаланын ажалын, оон шынарын болган даш- тин эзеп экижикенер. Коммунизмни идеяларын, совет улустун чагай амыл- разын, эртем-техникаын кай- гачык чедикшиктинерин та- йыбырларын, мэлү-шынар, совет патриотизм, интерна- ционализм, Куш-ажыл хоолу- зу болган оон-лаа эске тема- ларга номчуп турар лекция- ларын саны эзеп эскен. Лек- торларын билин, мергежи- лин бедиринче уланган чамдык организастыг ажалдар кылмырган. Чугла-1982 чылда республикада 44 лектор БУССР-ниг «Билиг» нити- лелин организастааны 28 семинарларга киришкен. На- йыгылаада үш чыл узаттыр лектор мергежилдин шко- лазы, а ийи даш өөрдеге чердеринде анык лекторлар- нын школы ажалдап турар. Лектор кижини он харым- салгалыг ажал-херезге ак сеткилдиг, идекейлиг кир- жи, чон мурзунга билик ук- ка-шынарыг, хой саныг, со- лун лекцияларын номчуп,

дынакчыларын худуткелин чаалап алган лекторлар бис- тиг республикада эвеш эвес. Оларга П. В. Киреев, Б. В. Волфун, Ю. М. Камышев (Кызыл хоорай), В. О. Оюн (Кызыл район), Б. Б. Кузур (Чон-Хемчик), А. Х. Доржу (Бай-Тайга), Л. А. Достай (Каз-Хем) болган эскер-лаа хамааржыр. Лекция пропаган- даланын мурнакчы, депшиге- лиг—лекцияны болуктеп ном- чуп арганы советке уеле узуг үнесели алган. Кызыл хоорай, Каз-Хем, Улуг-Хем, Барыин- Хемчик, Кызыл районнада лекцияны бөлүктөн номчутурун бедиринг организастап турар анарган. СССР-ниг тургусту- ганын 60 чыл оюнга уктуш- тур республикага бир ду- гар организастап чоруткан «Эртем хүнү» дымнакчы- ларын узуг соугургалын чаа- лап алган. 1982 чылдын ноя- брь 15-тен декабрь 25-ке че- дир арктен ол хүннерге 57 ар- темден идекейлиг кирип, чон ортузунга 285 лекциялар- ны яны-буру темаларга ном- чалынар. Ол лекцияларын 11 мун хире кижизилдин, Эртемденерлер В. А. Дубровский, К. О. Шахтар- жик, Б. С. Кужугет, М. Н. Смирнова, Э. Т. Конгар, К. Б. Салчак, В. Л. Биче-оол, М. С. Бийер-оол, Р. Ф. Петрова, М. А. Хазалана, Н. Т. Кы- зал-оол болган эскер-лаа бедик утка-шынарыг лек- цияларын номчуп, дымнакчы- ларын соугургалын чаалап алганыр.

29 январь 1932 года в 19 часов 15 минут с этого конвейера сошел первый советский автомобиль ГАЗ-АА

Горькийн автомобиль за- водунун бирин беш чылдын үзүнде тургустунган—Совет- тур тургунун индустриалдыг үнеленин хожусунинг чугу- ла болушунун болган. Бо хүн- нерде ГАЗ дээрге, туртту- дык хой хоорайларында бу- дурдугезеринг, узуг күчүгүг каттыкымшык-дыр. ГАЗ-тың хаалгаларын курчунсун Шынар демдектиг чык авто- мобилдерин, бүгү делегейге алдарып илентерин «Волга- лар» үчүп турар.

Волга эринде автомобиль кылдыр кичилер-лаа аажок узуг будурдуге черинин тур- густунган, оон улам сайы- раалы дымна хой кижилеринг салым-чоту-биле тулш, хоо- баалыг. Заводту тулш турган кижилер советке кичи дар- ганнар, шуткучулар, электор- лар, токарлар, инженерлер, инженерлер-лаа болу берген- нер. Дарган Александр Бусы- гинин ады үзеп чылдарда бүгү чуртка чангылынын дым- налып турган. Ол кичил ажалдын рекордчу нормала- рын тургускан. Машина кы- лыр будурдуге черлеринге стахановчу шимчешининг өдөлгезининг үзүлгенин ол заводта мун-мун, бүгү чуртка — миллион-миллион кижилер элери турганнар.

Горькийн автомобиль за- водун Төрөөв чурттуу мурну- га узуг ач-хамылаа даш- тин Ленин орден-биле ша- наан, оон тутуп ол ийишак Кызыл Тул болган Аш-чурт дайымын өлгөдүнүн I че- ргеи орденнер база каастан- турар. Волга эринде авто- легант — чугла адынын эи узуг будурдугезерин эвес, харын база мурнакчы дуржунуун Бугу-эвилел школазы бооп ту- рар.

1982 чылдын коммунист партиянын түнелдерин бу- гаар Горькийн автомобиль заводун СЭКП ТК-ның, СССР-ниг Министрлер Чо- вузунинг, ВЦСПС-тин болган ВЛКСМ ТК-ның шилчир Кы- зыл туугу тымыска.

жып турар. Амгы үеде ол худутуш шалгал дарган Ни- колай Душунининг бригада- мында.

ЧУРУКТАРДА: Социалистт Күш-ажылдыг Мадыры А.

Оон алдарыг хоочуну, Со- циалистт Күш-ажылдыг Маа- дыры Александр Харитонович Бусыгин оон иштөөнине бо- ла келгенин көрүп болур. Оон ажалдап турган чегине А. Х. Бусыгининг ады-биле алаан шалгалды алдыр эрте- дашп дарганнар ам-даа хар-

Бусыгин биле дарганнар бри- гадери Н. Душунин (солгай талалында): заводтан курчу- нун Шынар демдектиг ГАЗ- 33-тер чылдын үчүп тур.

В. ВОПЕНКОНУН фотола- ры. СЭТА-ның фотохрониказы.

Партия организацияларында ШУУТ БОДУ ХАРЫСАЛГАЛЫГ

Ленинград чанында «Ручья» совхозтун коллективинге хо- ву ажалында машиналарын болган механизиринг бү- рүп беден болурун хандыр арганы техниктиг хандыр-галы- нын станциязы берген. Ол станцияны сентеле-механиканын советке уеле ажалын көскүзү-биле экижилеп алган албан чери бодунуң кужу-биле тургускан.

Чоокка чедир-ле ол участок ажал-агыга хожулашкын- ныг чер болуп, сентелге чалгыларын озалаашкын-биле-бээр, сагыла-чурму-лаа мидыг-ла акн эвеш турган. Советтун администрациязы биле парторганизациязы мастерская эрге- лекчиинин кичишегини олче паш улаа узалдырып келген, мычалаа-лаа ол түнелдер үндүрбөө. Илчанган ол узуртук- чуну соугур укур таварышкан.

Ол дугайында дужаа-биле калы дагынган ажал-херек даш харымсалганы бедиринге холбайштыр партия хуралын эрттирер дугайында чаралат база кестүп келген. Хуралга чугла сентеле дугайында чугаа чоруп турган эвес, харын бүгү участкаларын ажалын бедик пегеделер турушта- рындан үнелеп көргөн.

Бүгү-ле аргаларын улам эки, дүрген ажалдарын, куш- ажалдын культуразын болган будурдугенин организастаарын бедик көүрүлгенин эргежок чугулазын дугайын «Комму- нист» журналда эш Ю. В. Андронов бизжон. Ол узалымын- кыга ажалдашыаан, советтун партия комитети бүгү-ле коммунистерге, мадыгы албан-дукаалдыг узуртукчу комму- нистерге пегеделин бедиринче күжениктинерин монч- наан. Оон-биле калы будурдугени сайыраңгайжыларынч- узуг кичишегин сайып турар анарган. Ажал-агыгый мех- анизирин таарыштыр тода тургускан, харылаалыг ажалдап турар будурдугезеринг буруу-биле узуктеиликтинерин бөл- баан мидыг черлерден база шыгым айтырып болурун ху- ралга ончалат демдеген турганы таварылаа эвес. Илчанган харын сентеле албан-херо-биле бирги ээлетке ажалдап, олче начальник кылдыр коммунист В. Яковлевти чоруткан. Мастерскаяларын хожууденин перспективтиг планын чо- гаалдып тургузуга анаа дузалашыаан, аш-а-хорегинин администрация тускайлап берген. Ажал-херекти харымсалга- ток көрүп турар будурдугезеринг анык узуртукчуун адырын алдыр деп шиттирлеринин база дегжөө.

— Ам бисте сентекчилерин буруудаттайн турар—деп, совет- тун партия комитетинин секретары Ф. Вилежанинов чу- гаалап овар. —Илчалажок ол дээрге, кадрларынч харым- салгалын дугайында айтырыгын дүжүрер даш ол эвеш- тир. Илчарга харымсалганы бедидери —тур уенин кампа- нияны эвес болгай, ол айтырыг тургучу сагыш салырын не- гээр.

Коммунистер ажалын харым угда каш-даа узгалымында чорудуп, куш-ажылчы сагыла-чурму-биле быжылган, будурдуге коллективтерин сырый каттыштырып, янги херекти киж- ги буруу сагыш-сеткилинден көргөн турар чоруту чедил адырын орадалыг турар. Чижик кылдыр советке ферманы ал болур, чарык чыл сайында-ла саанчыларын бүгү оста- ны анаа херек кырында эскерилп келген. Четистерин чыл- дагынын ийи анализтеп көлгөр, ол четистерин үнеленин куш-ажылдын алыс түнелдеринге соугургалдыг болур чо- руктуг кошкаа болуп илереп келген. Моральдыг болган ма- териалдыг деткиниктинин системалыг үденин-биле эскер- тир укур таварышкан: оон үденин бригада керөөн болган. Бүгү аленарга бот-оругла-чарыгалын илентерген, чарык- ты тодаргай кылдыр организастаан, эки ажалдааны даш кижилерин мораль талалы-биле мактан, шаңнаарынн дем- чегерин ийи болуп кылган.

Тодаргай байдал буруунга кадрларын харымсалганы бедир талалы-биле ажалды парток аны-буру узгалымын- кынн кылдыр тургустун турар. А айтырыларын иленин- лерин аргаларын тывара, чижээлөөр, бээр хуралларын- га болган анаа-лаа хуралларын партия кижитинеринин иштерин мурзунга өткөткөн, администрациянын ажал- чорудугезин контроллар талалы-биле партокуну комис- сиязын өткөдү партокка дузалап турар. Илчиг байдал- дарын тургустуу ажалында советке бүгү байдалды коммунистер холга доктаамал тулуп, ажал-агыгый узуртук- чалыга дузаны оперативтиг чедирин турар.

Ол бүгү чүлүр түнелдерин лорал берип турар ап- гарган: фермаларга болган эске-лаа адырларга чорук-чүрү экижон, кадрларын үнер-килер чоругу кылдырыган, сагыла- ча-чуржымыккан. Оон түнелдине күртүне пролукция дузалашкын көрүтүлгери эскен, советке социалисттиг чарыктын мурзунга буруунда чорт турарларын аразында килген.

М. МИХАЙЛЕНКО.
С. ФОНАРЕВ.
СЭТА-ның көрр.

Ленинград.

Чаданада нитилин чемне- нине черин коллективтери СССР-ниг Аш-чем програм- мазын боттандырырга ботта- рынч төлөпиг куш-ажылчы узугу кириштинип, СЭКП ТК-ның май (1982 ч.) плену- музун шиттирлеринге дүшү- тур чонга бараан болурун бүгү арга-хевирлерин сайы- раңгайжыларынч узуг күштү салып турар. 1982 чылда хер- еглекчилер нитилелин ийи- тинин чеменилгенин талалы- биле бараан сайгарылаа- нын планын 104,3 хуу күүсет- кен.

Хорайын столоваларында шүптү 47 кижизилдин турар. Оларын 3-тү ийири раз- ралтын, 41-и дөрүк разрыл- тын, 4 кижизил 5-и разрылтын поварады. Олар шүптү ийи ээлетке-биле ажалдап турарлар. Эпкеп чылдын түнелди-биле № 2 столовалыг коллектив

Чаданада нитилин чемне- нине черин коллективтери СССР-ниг Аш-чем програм- мазын боттандырырга ботта- рынч төлөпиг куш-ажылчы узугу кириштинип, СЭКП ТК-ның май (1982 ч.) плену- музун шиттирлеринге дүшү- тур чонга бараан болурун бүгү арга-хевирлерин сайы- раңгайжыларынч узуг күштү салып турар. 1982 чылда хер- еглекчилер нитилелин ийи- тинин чеменилгенин талалы- биле бараан сайгарылаа- нын планын 104,3 хуу күүсет- кен.

Хорайын столоваларында шүптү 47 кижизилдин турар. Оларын 3-тү ийири раз- ралтын, 41-и дөрүк разрыл- тын, 4 кижизил 5-и разрылтын поварады. Олар шүптү ийи ээлетке-биле ажалдап турарлар. Эпкеп чылдын түнелди-биле № 2 столовалыг коллектив

Чаданада нитилин чемне- нине черин коллективтери СССР-ниг Аш-чем програм- мазын боттандырырга ботта- рынч төлөпиг куш-ажылчы узугу кириштинип, СЭКП ТК-ның май (1982 ч.) плену- музун шиттирлеринге дүшү- тур чонга бараан болурун бүгү арга-хевирлерин сайы- раңгайжыларынч узуг күштү салып турар. 1982 чылда хер- еглекчилер нитилелин ийи- тинин чеменилгенин талалы- биле бараан сайгарылаа- нын планын 104,3 хуу күүсет- кен.

Хорайын столоваларында шүптү 47 кижизилдин турар. Оларын 3-тү ийири раз- ралтын, 41-и дөрүк разрыл- тын, 4 кижизил 5-и разрылтын поварады. Олар шүптү ийи ээлетке-биле ажалдап турарлар. Эпкеп чылдын түнелди-биле № 2 столовалыг коллектив

1982 чылдын декабрьда СЭКП обкомунун боруу бол- ган республиканын Минис- трлер Чогулунда Тыва АССР- инин 1981-1985 чылдарда бо- лган 1990 чылда чедир уеле аш-чем программанын кол- чедиле. Ук программалда кол- чем продукттарын будур- гени болган чонку херекте- рин айткан үзүлде узат- тырар хемчазаны токтаткан: эртин болган сүтү будуренин баа- 20-30 хууга кө- жүдүр, чурган будуренин 2 амыг калып узаттырар, картофель болган поганын будуренин баа чонунд херек- теген 3-4,5 катан узаттыр. Илчанган 1990 чылда бо- рудуларын херекте-рин эр- темге үнелгезип пролукция докшунулаа көрүп болган чо- лун негеделерин бүрү хал- дарын ук программалда нор- дунгеп.

Программалда агроулетуру комплексинин өскө-лаа ады- ларын — аш-чем про- дуктарын белектер, сөөгү, пылаа, болбайжылар болган сайгар адырларын негеделерин көрүтүлгери бола келгезе ажалындагы советке чорутулга болбай- лык экижер хемчазанын токтаткан.

Программалда ову ботта-

О О О

Күш-ажылдыг хоочуну Ни- ла Петровна Селова Кызылда билин тургаларга сүттен чон белектер кылдыр кужалын узуг дитесстерин. Наам хары угадып, худутуң дымна- нылгаже үнел-лаа, ол күш-ажылчы наамында кы- лып келгени бууныг ажал- мында ам-даа салыкылап, оон кылган ажалынч шы- нары элп.

Н. П. Селова ук коллектив- те дагынычылар човүленин узуртун. Аргактарын куш- ажалыга хаара тулуп, кижил- деринге узугу кирип чорур.

ЧУРУКТА: Н. П. Селова ажалында.

В. КАРА-САЛДЫН фотоау.

О О О

Хандырылганар кандыгыл?

ЧЕДИИШКИННЕР ТУРЗА-ДАА...

Хандырылганар кандыгыл?

ЧЕДИИШКИННЕР ТУРЗА-ДАА...

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

Хандырылганар кандыгыл?

СЭКП ТК-ның май (1982 ч.)

ДУГУРУШТУНГАН ДАШТЫКЫ ПОЛИТИКА

нын, тайбыннын болгон
чепсекти, ылангыяла
чепсекти, дужүреринин
казын чайгылыш чок
сорулга-бияе бүгү чурт

Алтыртын кажыганын
артык кылдыр каттышты
эропага тургустунган
мөгөр турар. Ол алтыр
таарымчалык кылдын
бирээрин ортукан ыр
ынга болгаш тактап
адродут чекеспеткен
ынга делгач-биле хосаан
адроду деи соопалыгын
түшүмүрүлганын чү
саяал турар. Мындаг
ын үзүндө адродут ч
түшүмүнүн чаа талас
ропага калбарырынга
түшүмүрүлгү динка чү
Москвага болган чөт
ага ошалаан демдег
бу хондору бүгү де
Карл Маркстын мөзүн
дел бээр 100 жыл

демдеген, ооң төрттүгү
идеги буюм 165 чыл
кабал-быле демдеге
белгиленип турар. Аны
партиялардын Төш Ко
миссия секретариатым
толбашкан демдеглерин
иниз ынызгыларын ч
марксизм-ленинизм ко
лго алып шыгыш
оскенин, аныктай
нык боп келген болг
лаа турарын оналда
нар.

га алганнар. Согуш
уткуштур бүгү чуртун
кээринге дутуржулганы
гаш, согушас мурку
рий каттыжымышкыны
руштут кампанияму э
шылган 4600 партия
болгаш бөлүктөрүнүн т

киниер белең эвас чед
дунган. Чинжа, баштай
дылазшыкынарта бары
тез башлазшыкынарта

ны түшиел чок болган
урттарның саң-хоо не
оларынын удуртук
индиг чорудазерине
жуундан акша айтыры
нын талазы-биле дугур
елни элбай

Чамдык чугула айтырыглары

[illegible]

